

ДВЕ НАПРЕД, ЕДНА НАЗАД

ДОЦ. ДПН КАЛОЯН СИМЕОНОВ

23 март 2018 г.

Един от приоритетите на България в процеса на европейска интеграция все още е присъединяването на страната към еврозоната. Поне до този извод може да се стигне, като се четат правителствените планове и документи или ако се съди по изказванията на някои водещи политици в страната.

През последните години подготовката за присъединяване към еврозоната може да се опише като едно лъкатушене пред стартовата

линия. А затова, че още не сме пресекли тази линия в подготовката си за приемане на единната европейска валута, няма особено съмнение. Най-малкото заради това, че страната ни още не е допусната до участие във Валутнокурсвия механизъм II (Exchange Rate Mechanism II – ERM II), членството в който от минимум две години е един от критериите за присъединяване към еврозоната.

През последните месеци подготовката на България да заеме стартова позиция по пътя

към присъединяване към еврозоната претърпя поредното свое лъкатушене.

Най-кратко то може да бъде обобщено така: две стъпки напред, една назад.

Първата стъпка напред се осъществява благодарение на Българското председателство на Съвета на ЕС и преките контакти, които имат българските политици с водещите политически лица от ЕС, от които зависи решението за присъединяването на страната към еврозоната. Втората стъпка напред дойде след изваждането на България от списъка на държави членки на ЕС, които са с прекомерни икономически дисбаланси и нейното включване в сравнително по-благоприятния списък на държави членки с икономически дисбаланси. Малко изненадващо, но стъпката назад дойде от ... Рига, но затова след малко.

В следващите редове, ще опишем накратко тези последни развития, които имат връзка с подготовката на страната за присъединяване към еврозоната и то само няколко месеца преди очаквания важен конвергентен доклад на Европейската централна банка. Този доклад се изготвя от ЕЦБ веднъж на две години за държавите членки на ЕС, които са извън еврозоната. Той следва да оцени дали тези държави са постигнали конвергенция (сближаване) с

еврозоната и до каква степен изпълняват критериите и изискванията за членство в нея.

Българското председателство на Съвета на ЕС е добър период да се подготви кандидатурата на страната за участие във Валутнокурсвия механизъм II. Участието в този механизъм би следвало да ни предостави възможността след няколко години, ако процесите в ЕС и България се развиват по план, страната ни да може да се кандидатира официално и за участие в еврозоната. Не случайно министърът на финансите на България обяви, че в средата на годината се очаква страната да представи кандидатурата си за членство в този механизъм. Ако сигналите, които подават нашите европейски партньори са благоприятни, т.е. че една подобна кандидатура е вероятно да бъде разгледана положително, то е възможно молбата за участие в него да бъде подадена веднага след края на Българското председателство на Съвета на ЕС. И това е съвсем разбираемо, защото не би било подходящо една подобна кандидатура да се материализира докато още стоим „на кормилото“ на Съвета.

От друга страна, подобна кандидатура именно в такъв момент, след края на ротационното председателство, изглежда съвсем логична и поради друга причина. Защото по време на председателството на

Съвета на ЕС българските политици са имали възможността много по-често и на много по-високо ниво да общуват с представителите на институциите на ЕС или с ръководителите на страните, от които в най-голяма степен зависи благоприятно решение за ускоряване на стъпките по посока на приемането от България на единната европейска валута. Не трябва да забравяме, обаче, че за да може да се осъществи гладко процеса на присъединяване към еврозоната, не е достатъчна само активната дипломация, а също така е необходимо да бъдат проведени съответните реформи и реструктуриране на икономиката и финансовия сектор в страната.

Именно по тази не по-малко важна линия дойде и втората стъпка, която ни доближи до стартовата позиция за реална подготовка за присъединяване към еврозоната. В началото на месец март 2018 г. Европейската комисия призна постигнатото от България през последните години за преодоляване на своите макроикономически дисбаланси. При публикуването на зимния пакет на Европейския семестър, когато Европейската комисия прави преглед на напредъка на държавите членки при изпълнението на техните икономически и социални приоритети, страната ни бе извадено от списъка на държави членки, в които са установени „прекомерни икономически дисбаланси“. По

този начин, в списъка със страни с прекомерни икономически дисбаланси останаха само три държави членки на ЕС, а именно Хърватия, Кипър и Италия.

България бе преместена в един сравнително по-благоприятен списък на страни, в които са „налице икономически дисбаланси“. Или казано по друг начин – в страната ни все още има известни дисбаланси в икономиката и финансовия сектор, но те вече не са прекомерни. В началото на март 2018 г. Франция и Португалия също бяха извадени от списъка на страни с прекомерни икономически дисбаланси, а Словения вече се класифицира като страна, в която не се наблюдават подобни дисбаланси. Освен България, Франция и Португалия, в списъка с държави членки на ЕС, в които са налице икономически дисбаланси, остават още Германия, Ирландия, Нидерландия, Испания и Швеция.

Както е видно, в този списък има и страни, които са сред водещите държави членки на ЕС, като критериите затова дали една страна попада в този списък се дължи на сравнително развит набор от обективни показатели, които демонстрират дали съответната икономика, финансов сектор и социално измерение водят до регистрирането на дисбаланси, които от своя страна биха имали негативно развитие за страната през

следващите години. Откриването и анализирането на тези дисбаланси от Европейската комисия има за задача да създаде система за ранно предупреждение, като в същото време стимулира съответните държави на по-ранен етап да предприемат мерки за преодоляването на тези дисбаланси и на потенциални негативни последици от тях.

България попадна в списъка със страни с прекомерни икономически дисбаланси за период от три години – 2015-2017 г. Водещата причина за това бе кризата, породена от фалита на „Корпоративна търговска банка“ АД и няколко месеца, в които гарантираните влогове в тази банка бяха блокирани през втората половина на 2014 г.

Основната причина за включването на страната през март 2018 г. в по-благоприятния списък с държави членки на ЕС, в които са налице икономически дисбаланси, се дължи на подобрението във финансовия сектор, в т.ч. и на надзорните мерки, които бяха предприети през последните години в банковия и небанков финансов сектор. Службите на Европейската комисия в своя документ от началото на март 2018 г. отчитат също така и оставащите предизвикателства, на които страната следва да обърне непосредствено внимание.

Разбира се, състоянието на финансовия сектор не бе единствената причина, поради която България преди три години бе включена в списъка на страни с прекомерни икономически дисбаланси, а сега бе извадена от него. За изключването от този негативен списък допринесоха икономическите реформи в България, както и отбелязването на сравнително устойчив икономически растеж и намаляването на безработицата в страната. Изваждането на България от списъка със страни с прекомерни икономически дисбаланси идва в подходящ момент, когато страната ни се опитва да получи по-добра оценка за готовността си за присъединяване към еврозоната. Защото е ясно, че страна с подобни прекомерни дисбаланси трудно би могла да се придвижи напред по пътя си към членство в зоната на единната европейска валута.

Малко изненадващо за мнозина, но неблагоприятната новина за една подобна кандидатура на България за членство в еврозоната дойде от латвийската столица. Една от най-големите банки в Латвия – ABLV, бе обвинена в пране на пари, а управителят на централната банка на тази страна почти по същото време бе арестуван със съмнения за сериозни злоупотреби.

Паралелите между „Корпоративна търговска банка“ АД и ABLV са прекалено

много и също се набиват на очи. Докато банка КТБ бе четвъртата по големина банка в България, то преди избухването на кризата с ABLV тя бе третата по големина банка в Латвия. Основният проблем с КТБ бе кредитирането на свързани лица, а както стана дума, с ABLV това бе получаването на обвинения за пране на пари. Двете банки имаха също така сходни размери на своите банкови активи и собствен капитал, като единствено бизнес моделите не им съвпадаха напълно. Налице бе също така и разлика по отношение на бързината, с която бяха изплатени гарантираните депозити в двете институции.¹

Латвия се присъедини съвсем наскоро към еврозоната – на 1 януари 2014 г.² Макар и кризата в нейната банкова система да бе сравнително бързо овладяна, случилото се в Рига и загубата на доверие в новоприсъединилите се към еврозоната страни, със сигурност ще повлияе негативно и на амбициите на София да ускори процеса си на приемане на единната европейска валута.

На този етап е много трудно да се прецени дали двете стъпки напред и едната назад ще имат решаващо значение затова, дали през настоящата година България най-после ще стартира реалните си стъпки за присъединяване към еврозоната. Тези стъпки, обаче, ни напомнят и за нещо много важно. А именно, че всички държави от ЕС са едно семейство, като събитията в една страна имат отражение и в другите държави от Съюза. Затова и не трябва да се учудваме на скептичните настроения сред някои държави за приемането на България сред страните, които са приели еврото.

А на този скептицизъм може да се отговори само по един начин. С повече реформи и стъпки като тези, които ни извадиха от негативния списък на държави членки на ЕС с прекомерни икономически дисбаланси.

¹ За по-подробно сравнение между двете банки и кризите с тях, виж: Гергана Михайлова, „Как ще ги стигнем латвийците“, в-к Капитал, 2-8 март 2018 г., стр. 52-53.

² Естония, Латвия и Литва са последните засега държави членки на ЕС, които са се присъединили към еврозоната. Естония направи това на 1 януари 2011 г., Латвия на 1 януари 2014 г., а Литва прие еврото на 1 януари 2015 г.